

GODIŠNJI IZVEŠTAJ

2008.

PREDGOVOR

Ovo je prvi godišnji izveštaj Savetodavne komisije za ljudska prava (Komisija). U skladu sa mandatom Komisije, ovaj izveštaj je stavljen na uvid široj javnosti.

Izveštaj pokriva aktivnosti Komisije od njenog inauguralnog zasedanja u novembru 2007, pa do 31. decembra 2008. godine. Informacije o događajima koji su prethodili inauguralnom zasedanju su takođe pomenute, uključujući usvajanje Uredbe UNMIK-a br. 2006/12 od 23. marta 2006. godine o osnivanju Savetodavne komisije za ljudska prava i imenovanje prvih članova Komisije od strane specijalnog predstavnika generalnog sekretara (SPGS) 12. januara 2007. godine.

Po završetku sukoba na Kosovu, Ujedinjene nacije su preuzele upravljanje Kosovom prema Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti UN-a (Rezolucija) od 10. juna 1999. godine. Novoformirana Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) suočila se sa jedinstvenim i izazovnim zadatkom. Prema Rezoluciji, uspostavljeno je međunarodno civilno prisustvo sa definisanim primarnim odgovornostima, uključujući odgovornost za zaštitu i promociju ljudskih prava. Ipak, sama Rezolucija nije propisala bilo koji jasan mehanizam za obezbeđivanje sprovođenja mandata u vezi ljudskih prava.

Osnivanje Komisije proizašlo je iz diskusija i pisanih komentara koji su imali za cilj utvrđivanje načina na koji je moguće najbolje obezbediti poštovanje standarda ljudskih prava i kako da se efikasno odgovori na žalbe u vezi ljudskih prava. U početnoj fazi UNMIK-a, zainteresovani članovi lokalne i međunarodne zajednice za ljudska prava počeli su da identifikuju nedostatke u ovoj oblasti. 2000. godine je osnovana Institucija ombudsmana na Kosovu u cilju unapređivanja i zaštite ljudskih prava, ali je obim ovlašćenja ombudsmana bio nedovoljan za sprovođenje punog opsega mera za otklanjanje nepravilnosti u pogledu međunarodno priznatih ljudskih prava.

U septembru 2004. godine, Evropska komisija za demokratiju je putem zakona (Venecijanska komisija) konstatovala nepostojanje „adekvatnog i doslednog mehanizma za ispitivanje navodnih kršenja ljudskih prava od strane dva „institucionalna“ izvora potencijalnih kršenja ljudskih prava“, i to UNMIK-a i KFOR-a. Venecijanska komisija je predložila da UNMIK osnuje nezavisan sud za ljudska prava. Kao privremeno rešenje, Venecijanska komisija je preporučila osnivanje Savetodavne komisije za ljudska prava.

Parlamentarna skupština Saveta Evrope je u januaru 2005. godine izrazila sličnu zabrinutost u vezi mehanizama za ljudska prava koji postoje na Kosovu. Skupština je preporučila da UNMIK i KFOR/NATO otpočnu rad, u saradnji sa Savetom Evrope, na osnivanju Suda za ljudska prava za Kosovo.¹

UNMIK je krajem 2005. godine preduzeo korake na transformaciji Institucije ombudsmana na Kosovu u potpuno lokalno telo koje neće biti nadležno za međunarodno civilno prisustvo. Osnivanje Komisije, koje je usledilo posle toga, imalo je za cilj popunjavanje praznina u odgovornosti za ljudska prava koje proizađu

¹ Rezolucija 1417 (2005) Parlamentarne skupštine Saveta Evrope o zaštiti ljudskih prava na Kosovu, usvojena 25. januara 2005. godine, koja može da se pronade na <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta05/ERES1417.htm>.

iz ovog procesa i uzimanje u obzir zabrinutosti koje su iskazali Venecijanska komisija i Savet Evrope i ostale zainteresovane strane.

U završnoj analizi, Komisija je dobila ulogu koja se razlikuje od one koju je originalno predložila Venecijanska komisija. Novi koncept bio je zasnovan na pretpostavci da će Komisija, kao kvazi sudsko telo, biti nezavisni instrument za razmatranje žalbi na navodna kršenja ljudskih prava koja je počinio UNMIK. U slučajevima u kojima Komisija utvrdi da je došlo do kršenja ljudskih prava, ona daje javne preporuke SPGS-u sa merama koje treba da budu preduzete u cilju njihovog otklanjanja.

Komisija je konačno počela sa radom u novembru 2007. godine. Od tada, postalo je očigledno da Komisija ima važnu ulogu u vezi sa kontinuiranim civilnim prisustvom na Kosovu. Osnivanje Komisije bio je značajan korak ka obezbeđivanju adekvatnog nivoa zaštite ljudskih prava i odgovornosti na Kosovu. Ovaj zaključak potvrđuju vrste žalbi i brzo rastući broj predmeta koji se podnose Komisiji. Predmeti koje razmatra Komisija ilustruju važna pitanja ljudskih prava koja su pokrenuta u kontekstu Kosova od 1999. godine.

Marek Novicki

Predsedavajući

Savetodavna komisija za ljudska prava

31. januar 2009.

1. UVOD

1. Savetodavna komisija za ljudska prava (Komisija) osnovana je shodno Uredbi UNMIK-a br. 2006/12 od 23. marta 2006. godine o osnivanju Komisije za ljudska prava (Uredba)² sa mandatom da ispituje žalbe od strane pojedinaca ili grupa pojedinaca koji se žale da su žrtve kršenja ljudskih prava od strane UNMIK-a.

Komisija je osnovana kao odgovor na pozive za uspostavljanje mehanizma za razmatranje usklađenosti UNMIK-a sa međunarodnim standardima ljudskih prava pri obavljanju njegove uloge privremene prelazne uprave na Kosovu. Komisija je potpuno nezavisna, a njena organizacija i mandat su takvi da najbolje mogu da budu opisani kao kvazi sudsko telo.

Komisija je prvi mehanizam ovakve vrste za žalbe u pogledu ljudskih prava u mirovnim misijama Ujedinjenih nacija (UN) koje imaju prelazna izvršna ovlašćenja. Kao takva, ona se suočila sa nekim jedinstvenim pitanjima, uključujući definiciju opsega aktivnosti ili propusta koji se pripisuju UNMIK-u, procenu da li su podnosioci žalbi iscrpili sve raspoložive pravne lekove u kontekstu opšteg imuniteta UNMIK-a od pravnih postupaka i karakterizaciju kontinuiranih i nekontinuiranih kršenja u kontekstu vremenski ograničene nadležnosti Komisije.

2. Iako je Komisija osnovana uredbom iz marta 2006. godine, bilo je potrebno znatno vreme dok ona nije postala funkcionalna. Prve članove je imenovao SPGS 12. januara 2007. godine i oni su pozvani da se sastanu na inauguralnom zasedanju u oktobru 2007. godine. Ipak, ovo zasedanje je odloženo iz administrativnih razloga, a Komisija je konačno započela svoj rad u novembru 2007. godine.

Komisija, je uz podršku UNMIK-a, dobila svoje prostorije i zaposlila osoblje u toku svoje prve pune godine rada. Ona je sprovela kampanju informisanja javnosti i otvorila internet stranicu, što se smatralo suštinski potrebnim za odgovarajuće funkcionisanje Komisije kao tela koje je nadležno da prima žalbe od javnosti. Ona je uvela elektronski sistem za upravljanje predmetima i osnovala biblioteku i kapacitete za elektronske pretrage. Komisija je donela svoj Poslovnik i izvršila prioritizaciju predmeta u cilju sprovođenja procene prihvatljivosti žalbi i njihovog upućivanja SPGS-u.

3. Komisija je održala dvanaest (12) zasedanja, dobila je osamdeset četiri (84) žalbe, razmotrila trideset (30) žalbi, od kojih je za četrnaest (14) utvrdila da su prihvatljive, sedamnaest (17) neprihvatljive, i donela mišljenje o opravdanosti zahteva iz žalbe u jednom (1) predmetu, u periodu od inauguralnog zasedanja održanog u novembru 2007, pa do decembra 2008. godine.

Žalbe koje su podnete Komisiji odnose se na širok spektar navodnih kršenja ljudskih prava, uključujući pravo na život, zabranu nepropisnog postupanja, pravo na pošten sudski postupak, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, pravo na efikasne pravne lekove i pravo na uživanje imovine.

² Uredba je priložena uz ovaj izveštaj (Prilog 1).

2. SASTAV KOMISIJE

2.1 Članovi Komisije

Sledeća tri člana Komisije nominovao je predsednik Evropskog suda za ljudska prava, a imenovao ih je SPGS u skladu sa Uredbom od 12. januara 2007. godine:

G. Pol Lemens (Belgija), sudija Belgijskog državnog saveta i profesor u oblasti ljudskih prava na Univerzitetu u Luvenu;

G. Marek Novicki (Poljska), predsednik Helsinške fondacije za ljudska prava iz Varšave, i bivši ombudsman na Kosovu;

G-đa Mišel Pikard (Francuska), zamenik predsednika Pariskog prvostepenog suda i bivša predsednica Komore za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu.

Članovi Komisije su izabrali g. Mareka Novickog za predsedavajućeg u januaru 2008. godine.

G-đa Pikard je dala ostavku na članstvo u Komisiji 3. marta 2008. godine jer je imenovana na funkciju sudije *at litem* pri Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju u Hagu.

Predsednik Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, nominovao je g-đu Snežanu Botušarovu (Bugarska) umesto g-đe Pikard, a SPGS ju je imenovao na tu funkciju 6. maja 2008. godine.

Osnovni zahtev je da članovi Komisije imaju visoki moralni karakter, da su nepristrasni i imaju integritet sa dokazanom stručnošću u oblasti ljudskih prava. U nastavku su dati biografski podaci članova Komisije:

4. **Marek A. Novicki** (januar 2007. – do danas) je državljanin Poljske i pravnik u oblasti ljudskih prava. G. Novickog su Ujedinjene nacije imenovale za međunarodnog ombudsmana na Kosovu od jula 2000. do decembra 2005. godine. Bio je član Evropske komisije za ljudska prava u Strazburu od marta 1993. do 31. oktobra 1999. godine i bio je kao predstavnik Poljske član Mreže nezavisnih eksperata Evropske unije za osnovna prava od marta 2003. do septembra 2006. godine.

Od 1982. godine pa nadalje, u toku perioda vojne uprave u Poljskoj, g. Novicki je bio kolumnista ilegalnih novina, disident uz poljski pokret „Solidarnost“. U isto vreme bio je suosnivač Helsinškog komiteta u Poljskoj i koautor svih njegovih izveštaja o situaciji u vezi ljudskih prava u Poljskoj.

Bio je jedan od osnivača Helsinške fondacije za ljudska prava u Varšavi i njen predsednik od novembra 2003. do februara 2008. godine. Član je Savetodavnog saveta Međunarodnog centra za pravnu zaštitu ljudskih prava u Londonu (INTERIGHTS). G. Novicki je autor više desetina udžbenika i stotina članaka o ljudskim pravima koji su objavljeni u Poljskoj i u inostranstvu. Takođe predaje ljudska prava na „Collegium Civitas“ na Univerzitetu u Varšavi.

5. **Pol Lemens** (januar 2007- do sada) je državljanin Belgije, član Briselske komore i sudija Državnog saveta Belgije od 1994. godine. Više od deset godina bio je član sekcije Državnog saveta koja ispituje usklađenost nacrtu zakona i uredbi sa višim normama međunarodnih i nacionalnih propisa. Trenutno je na službi u administrativnom sudu koji predstavlja parnični odsek Saveta.

G. Lemens je takođe bio honorarni profesor na Univerzitetu u Luvenu od 1986. godine gde je predavao međunarodno humanitarno pravo. Takođe je predavao i ustavno pravo, građanski postupak i upravni postupak. Autor je više knjiga i članaka o evropskom humanitarnom pravu. Direktor je za Belgiju Evropskog master programa iz ljudskih prava i demokratizacije, međuuniverzitetskog evropskog programa sa sedištem u Veneciji (Italija).

G. Lemens je bio član belgijske Komisije za zaštitu podataka od 1987. do 1997. godine, a takođe je i član Nacionalne komisije za prava deteta od 2007. godine. Bio je ekspert Saveta Evrope za procenu usklađenosti nekih nacionalnih sistema (zemalja centralne i istočne Evrope) sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima u toku 1990-tih. Trenutno je viši ekspert koji predstavlja Belgiju u pravnoj ekspertskoj grupi Agencije Evropske unije za osnovna prava (FRALEX).

6. **Mišel Pikard** (januar 2007 – mart 2008) je državljanin Francuske, a na funkciju sudije je imenovana 1982. godine. Kasnije je postala zamenik predsednika *Tribunal de Grande Instance* u Parizu. U martu 1996. godine Ministarski komitet Saveta Evrope imenovao ju je za člana Komore za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu. Bila je predsednik Komore od novembra 1997. do decembra 2003. godine.

G-đa Pikard je bila alternativni član Podkomisije UN-a za promociju i zaštitu ljudskih prava do 2006. godine, a predsednik Komisije UN-a za ljudska prava imenovao ju je jula 2005. godine za nezavisnog eksperta za situaciju u vezi ljudskih prava u Uzbekistanu. Generalna skupština UN-a izabrala ju je 24. avgusta 2005. godine za sudiju *ad litem* Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, a funkciju je preuzela 24. avgusta 2005. godine. G-đa Pikard je takođe radila u sektoru za ljudska prava Saveta Evrope u Albaniji, BJRM i Bosni i Hercegovini.

7. **Snežana Botušarova** (maj 2008 – do sada) je državljanin Bugarske. Bila je sudija u Evropskom sudu za ljudska prava od 1. novembra 1998. do 30. aprila 2008. godine, kao i zamenik predsednika Pete sekcije Suda. Trenutno je međunarodni sudija u Sudu Bosne i Hercegovine. Takođe je obavljala funkciju izvanrednog i opunomoćenog ambasadora Bugarske u Sjedinjenim Američkim državama od 1994. do 1998. godine.

G-đa Botušarova je bila poslanik u bugarskoj Velikoj nacionalnoj skupštini ispred Saveza demokratskih snaga i bila je jedan od autora novog bugarskog ustava. Bila je ponovno izabrana u 36. saziv Nacionalne skupštine u toku kojeg je bila zamenik predsedavajućeg i vršilac dužnosti predsedavajućeg od septembra do novembra 1992. godine. Kao poslanik u skupštini učestvovala je u različitim aktivnostima na pripremi zakonskog osnova za tranziciju Bugarske ka demokratiji i vladavini prava. Takođe je bila član Evropske komisije Saveta Evrope za pravnu demokratiju od 1991. do 1994. godine, kada je pripremila pravna tumačenja nacrtu ustava Ukrajine, Ruske Federacije i Moldavije.

G-đa Botušarova je stekla zvanje doktora pravnih nauka na Univerzitetu Lomonosov u Moskvi. Radila je kao advokat u Sofijskoj komori, pre nego što je postala profesor

ustavnog prava na Univerzitetu Kliment Ohridski u Sofiji, Novom bugarskom univerzitetu u Sofiji i Univerzitetu Neofit Rilski u Blagojevgradu. Autor je knjiga i članaka o ustavnom pravu, posebno novog bugarskog ustava, kao i o pitanjima ljudskih prava.

2.2 Sekretarijat Komisije

8. Sekretarijat Komisije čine izvršni službenik, pravnik i dva administrativna službenika. U toku je postupak zapošljavanja službenika za ljudska prava i još jednog pravnika. U nastavku su date informacije o članovima sekretarijata:

Džon J Rajan, irski državljanin, ranije je radio kao pravnik u Stephen MacKenzie and Co. Solicitors, u Dublinu u Irskoj. SPGS ga je imenovao za izvršnog službenika Sekretarijata Komisije u septembru 2007. godine. Pre preuzimanja sadašnje funkcije bio je šef Odseka za međunarodnu sudsku podršku pri UNMIK-ovom Odeljenju pravde, posle čega je bio viši pravni službenik pri kancelariji SPGS-a. G. Rajan je diplomirao na Univerzitetu u Limeriku u Irskoj gde je stekao zvanje diplomiranog pravnika za pravo i evropske studije, a završio je Pravnu školu pri Incorporated Law Society of Ireland.

Lien Ho, australijsku državljanu, na mesto pravnika imenovala je Komisija u decembru 2007. godine. Svoj angažman u UNMIK-u započela je 2003. godine kao pravnik u UNMIK-ovom Odeljenju pravde, gde je između ostalog radila kao šef operacija u Odseku za integraciju pravosuđa, međunarodni pravni savetnik Kosovskog sudskog saveta i pravnik u Odseku za međunarodnu sudsku podršku. U septembru 2008. godine prešla je u misiju Ujedinjenih nacija u Liberiji.

Martin Kluterbak, australijski državljanin, radio je kao pravnik od septembra do decembra 2008. godine, posle čega je prihvatio mesto šefa kancelarije Kosovske komisije za imovinske zahteve. Pre toga radio je u UNMIK-u na raznim mestima, kao što su koordinator međunarodne pravne pomoći pri Odeljenju pravde i predsednik Komisije za žalbe u vezi registracije. Radio je u UNTAET-u/UNMISSET-u u Istočnom Timoru kao pravnik kod zamenika specijalnog tužioca za teška krivična dela od 2001. do 2003. godine. Pre toga, radio je u Australiji kao advokat/koordinator u više pravnih centara za zajednice, a bio je i konsultant pri Međunarodnoj organizaciji za razvoj prava. G. Kluterbak je stekao zvanje pravnika u Australiji 1995. godine.

Bernardet Foli, američka državljanica, je pravnik koja je pristupila Komisiji u decembru 2008. godine. Ranije je radila kao viši inspektor pri UNMIK-ovom Disciplinskom savetu gde je ispitivala navodna kršenja etičkih propisa od strane sudija i tužilaca. Od 2005. do 2006. godine upravljala je, dizajnirala i vodila program obuke za istražitelje slučajeva kršenja etičkih propisa od strane sudija i tužilaca u okviru zajedničkog projekta UNDP/UNMIK. Od 2002-2004 godine bila je gostujući predavač prava na Ruskom univerzitetu pod okriljem Projekta obrazovanja građana pri Institutu za otvoreno društvo. Od 1986. do 2001. godine bila je advokat u parnicama i žalbenim predmetima u Sjedinjenim Državama u oblasti krivičnog prava i prava u vezi mentalnog zdravlja.

Snežana Martinović, srpski državljanin, radi kao administrativni pomoćnik pri Komisiji od decembra 2007. godine. Počela je da radi u UNMIK-u 2000. godine kao administrativni pomoćnik pri Odeljenju pravde.

Ruzvelt Frokaj, kosovski Albanac, radio je kao administrativni pomoćnik pri Komisiji od novembra 2007. godine do završetka ugovora sa UNMIK-om u junu 2008. godine. Zaposlio se u UNMIK-u u martu 2000. godine kada je radio kao službenik obezbeđenja i administrativni pomoćnik u administraciji UNMIK-a, a takođe i kao administrativni pomoćnik u Kancelariji za javna preduzeća pri Kancelariji SPGS-a.

Mimoza Arifi-Hodža, kosovska Albanka, radi kao administrativni pomoćnik pri Komisiji od novembra 2008. godine. Počela je da radi u UNMIK-u decembra 1999. godine kao administrativni pomoćnik pri Odseku za javno informisanje/Kancelarija za štampu.

9. **Magda Mierzevska**, poljski državljanin, dodeljena je Komisiji od strane Evropskog suda za ljudska prava na dva meseca, od maja do jula 2008. godine. G-đa Mierzevska je advokat u Sudskom registru i dala je važan doprinos Komisiji u pogledu istraživanja, analize i izrade dokumenata u toku svog boravka.

3. ZAKONSKI I PROCEDURALNI OKVIR

3.1. Zakonski okvir

10. U skladu sa Uredbom, Komisija može da razmatra žalbe koje spadaju u okvir instrumenata ljudskih prava, posebno Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Evropske konvencije o ljudskim pravima, Međunarodnog sporazuma o civilnim i političkim pravima, Međunarodnog sporazuma o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencije o eliminaciji svih vidova rasne diskriminacije, Konvencije o eliminaciji svih vidova diskriminacije prema ženama, Konvencije protiv mučenja i ostalog okrutnog, nehumanog ili degradirajućeg postupanja ili kažnjavanja i Konvencije o pravima deteta.

U praksi, podnosioci žalbi zasnivaju svoje žalbe prvenstveno na članovima Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLP) i njenim protokolima.

3.2. Proceduralni okvir

11. Uredba utvrđuje više proceduralnih aspekata koje treba da poštuju Komisija i strane. Oni obezbeđuju odvijanje postupka pred Komisijom u dve faze: prvo, proveru prihvatljivosti žalbe, a zatim ako je žalba proglašena prihvatljivom, ispitivanje osnovanosti žalbe. Postupak može da dovede do davanja mišljenja koje se šalje SPGS-u, a koje može da sadrži preporuke.

U skladu sa Uredbom, Komisija je 5. februara 2008. godine usvojila svoj Poslovnik. Ovaj Poslovnik, koji je zasnovan na Pravilniku Evropskog suda za ljudska prava, sadrži detaljne odredbe o postupanju sa žalbama i i procesu odlučivanja o njima od strane Komisije.³

Na osnovu praksi kojima se rukovodila Komisija u toku razmatranog perioda, u daljem tekstu je dat kratak opis glavnih koraka u postupcima:

12. Kada se radi o podnošenju žalbi, preporučeno je da podnosioci žalbi koriste standardni obrazac koji je mogao da se dobije u Sekretarijatu Komisije, ili na njenoj

³ Pravilnik je dat u prilogu ovom izveštaju (Prilog 2).

internet stranici, na albanskom, srpskom (latinica i ćirilica) ili engleskom jeziku. Od podnosioca žalbi koji nisu koristili standardni obrazac, Sekretarijat je zahtevao da popune žalbeni obrazac.

Za podnošenje žalbi Komisiji ne naplaćuje se naknada i ne postoji zahtev za angažovanje pravnog zastupnika, iako su mnoge žalbe podnete preko pravnih zastupnika. Pri popunjavanju žalbenog zahteva, podnosioci zahteva moraju da navedu sve relevantne činjenice na kojima se zasniva navodno kršenje ljudskih prava. Dokumentovani dokaz i prateći materijal mogu da se prilože uz žalbu. Komisija, u stvari ohrabruje podnosiocima žalbi da podnesu kopije celokupne dokumentacije zajedno sa žalbom.

Komisija može da zahteva dodatne informacije od podnosioca žalbe ili od SPGS-a, i može da zahteva od SPGS-a da se pred njom pojavi bilo koje lice ili da se dostavi bilo koji dokument koji je relevantan za žalbu. Kao što predviđa Uredba, SPGS će saradivati sa Komisijom i pružati joj svu potrebnu pomoć u obavljanju njenih ovlašćenja i dužnosti, posebno kroz objavljivanje dokumenata i informacija koji su relevantni za žalbu. SPGS je nedavno pozvao Komisiju da traži informacije i dokumentaciju direktno od odgovarajućih agencija. Komisija je sada usvojila tu praksu kao standardni postupak.

13. Po prijemu žalbe, Komisija mora prvo da utvrdi da li je nadležna da se bavi žalbom i da li je žalba prihvatljiva. Komisija ima mandat da se bavi samo žalbama u vezi aktivnosti ili propusta za koje je odgovoran UNMIK i samo u vezi sa navodnim kršenjima ljudskih prava do kojih je došlo posle 23. aprila 2005. godine, ili koje su proizašle iz činjenica koje su nastale pre tog datuma, kada te činjenice za rezultat imaju kontinuirano kršenje ljudskih prava.

Žalbe mogu da budu primljene samo ako su svi drugi raspoloživi pravni lekovi za razmatranje navodnog kršenja ljudskih prava iskorišćeni i ako je žalba podneta u periodu od šest meseci od dana donošenja pravnosnažne odluke. Žalbe koje nisu kompatibilne sa standardima ljudskih prava, tj. žalbe koje uključuju kršenje prava koje nije garantovano nijednim od instrumenata ljudskih prava koji su u nadležnosti Komisije, su neprihvatljive. Konačno, Uredba dozvoljava Komisiji da odbije žalbu u fazi određivanja prihvatljivosti žalbe, ukoliko je ona očigledno zasnovana na neodrživim činjenicama.

14. Komisija može da proglaši žalbu neprihvatljivom pošto izvrši analizu same žalbe. Ako Komisija nije u stanju da u ovoj fazi dođe do takvog zaključka o zasnovanosti same odluke, ona upućuje žalbu SPGS-u da bi od njega dobila komentare u vezi žalbe. Ako je žalba prosleđena na takav način, Komisija rutinski poziva SPGS-a da dostavi Komisiji svoj komentar oko prihvatljivosti i osnovanosti žalbe. Komisija može da prosledi odgovore dobijene od SPGS-a podnosiocu žalbe u cilju dobijanja njegovih/njenih komentara.

Iako Komisija može odmah da donese mišljenje o osnovanosti žalbe, koje uključuje i odluku o prihvatljivosti, ona prethodno donosi posebnu odluku o prihvatljivosti žalbe. Sve odluke Komisije o prihvatljivosti se objavljuju na internet stranici Komisije.

15. Kada je jednom žalba proglašena prihvatljivom, postupak ulazi u fazu utvrđivanja osnovanosti žalbe. U slučaju *Canhasi*, SPGS je pokrenuo pitanje prihvatljivosti, tj.

neiskorišćavanja raspoloživih pravnih lekova, posle odluke Komisije da proglasi žalbu prihvatljivom. Komisija je izjavila da bi stranama u normalnim okolnostima bilo onemogućeno da kasno dostave primedbe na prihvatljivost. Ona je ipak smatrala da nije neophodno da zauzima stav o prihvatljivosti primedbe žalioaca u ovom slučaju, pošto je u svakom slučaju primedba bila neosnovana (*Canhasi, 04/08*).

Od strana može da se zahteva da dostave dodatne informacije, a takođe im se pruža mogućnost da daju komentare u vezi osnovanosti žalbe. Ako to interesi pravde zahtevaju, mogu da se održe javne rasprave. Do sada je praksa Komisije bila da organizuje javne rasprave samo kada je korist od njih jasna, a do sada nije održana nijedna javna rasprava.

Pri donošenju mišljenja o osnovanosti žalbe, Komisija ispituje žalbu u svetlu odredaba ljudskih prava na koje se poziva podnosilac žalbe, ili na one koje su relevantne za pitanja o kojima je reč. Ona utvrđuje da li je bilo ili ne kršenja ljudskih prava od strane UNMIK-a. U slučaju kada se utvrdi da je bilo kršenja, Komisija može da preporuči UNMIK-u mere koje treba da budu preduzete. Mišljenja Komisije se takođe objavljuju na njenoj internet stranici.

SPGS ima prerogative da odluči da odgovori na mišljenje Komisije, a njegov odgovor na preporuke se takođe objavljuje na internet stranicu Komisije.

4. INICIJATIVE ZA INFORMISANJE JAVNOSTI

16. Komisija je sprovela kampanju podizanja javne svesti i učestvovala je u dijalogu sa raznim nacionalnim i međunarodnim organizacijama u toku 2008. godine u cilju informisanja šire javnosti o postojanju i mandatu Komisije kao žalbenog mehanizma u domenu ljudskih prava. Ova kampanja je uključivala javne sastanke, davanje intervjuova medijima, saopštenja za štampu, sastanke sa nevladinim organizacijama (NVO) i međunarodnim organizacijama, posebno sa onim koje su učestvovala u promociji i zaštiti ljudskih prava na Kosovu.

Komisija i Sekretarijat su takođe održali 13. marta 2008. godine sastanak sa predstavnicima NVO, civilnog društva, službenicima za pravnu pomoć i manjinskim zajednicama koji aktivno učestvuju u sektoru ljudskih prava na Kosovu. Tom prilikom Komisija i Sekretarijat su održali kratku usmenu prezentaciju učesnicima, posle čega su usledila pitanja i odgovori.

Komisija je dalje učestvovala u medijskim emisijama, uključujući radio i TV intervjuve u raznim medijima manjinskih zajednica, da bi objasnila rad Komisije. Javno emitovanje informacija o radu Komisije izvršeno je 2. juna 2008. godine na kosovskim i srpskim TV stanicama.

Sekretarijat Komisije je takođe sproveo kampanju informisanja javnosti u regionu. U toku nje je urađena informaciona brošura na albanskom, srpskom i engleskom jeziku, koja je dostavljena sudovima, opštinama i vladi, kao i nevladinim organizacijama (NVO), kancelarijama za pravnu pomoć i kancelarijama za vezu sa sudovima.

U septembru 2008. godine, Sekretarijat je predstavio informacije o mandatu i aktivnostima Komisije Kosovskoj komisiji za pravnu pomoć. Posle toga, u oktobru 2008. godine, održan je sastanak sa predstavnicima programa pravne pomoći pri institucijama Vlade Srbije koje se bave pitanjima izbeglica i interno raseljenih lica u

Srbiji. Ovaj program finansira i sprovodi Danski savet za izbeglice.

Sekretarijat Komisije je nastavio sa kampanjom informisanja javnosti u toku posete Srbiji 26. i 27. novembra 2008. godine, kada se se Komisija susrela sa Udruženjem kidnapovanih i ubijenih lica u Prokuplju, kao i sa g. Đanfrankom Deramom, šefom Danskog saveta za izbeglice u Beogradu, 26. novembra. Sekretarijat se takođe susreo sa predstavnicima Ministarstva za Kosovo i Metohiju, UNHCR-a, Danskog saveta za izbeglice, Međunarodne organizacije za migracije, PRAXIS-a, Inicijative za razvoj i saradnju i Balkanskog centra za migracije i humanitarne aktivnosti, a kampanju je završio sastankom sa g-đom Krunom Petković, pomoćnikom ministra u Ministarstvu za Kosovo i Metohiju, koji je održan 27. novembra.

5. BROJ PREDMETA KOMISIJE

17. U toku perioda koji pokriva ovaj izveštaj, Komisiji su podnete ukupno osamdeset četiri (84) žalbe, uključujući petnaest (15) žalbi koje su podnete 2006. i 2007. godine, pre inauguralnog sastanka Komisije u novembru 2007. godine. U stvari, prvih petnaest (15) žalbi je podneto posle proglašavanja Uredbe 23. marta 2006. godine.

Komisija je donela trideset (30) odluka u toku 2008. godine, počevši sa prvom odlukom o prihvatljivosti žalbe 6. februara 2008. godine. Od tih odluka, u sedamnaest (17) slučajeva proglašena je potpuna neprihvatljivost žalbi, dok su dve (2) žalbe proglašene delimično neprihvatljivim. Komisija je prekinula dalje razmatranje ove dve (2) žalbe, dok je deset (10) žalbi proglašeno potpuno prihvatljivim.

12. novembra 2008. godine Komisija je donela prvo mišljenje u kojem je utvrdila postojanje kršenja u proceduralnom aspektu prava na život zbog nesprovođenja efikasne istrage u vezi ubistva supruge podnosioca žalbe *Šaipa Canhasija*. Ovo mišljenje je dostavljeno SPGS-u 21. novembra 2008. godine, pa stoga on nije imao dovoljno vremena da odgovori na preporuke Komisije pre završetka perioda kojeg pokriva ovaj izveštaj.

31. decembra 2008. godine pred Komisijom je bilo šezdeset devet (69) nerešenih predmeta. Od tih predmeta, pedeset četiri (54) su još uvek u fazi utvrđivanja prihvatljivosti, dok je četrnaest (14) predmeta u fazi utvrđivanja osnovanosti.

18. U žalbama koje su podnete Komisije uočeni su određeni trendovi. Kao što je već pomenuto, većina žalbi odnosi se na kršenja Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLP) ili njenih protokola. Odredbe EKLP na koje se poziva najveći broj kršenja u toku perioda pokrivenog ovim izveštajem su:

Član 1 Protokola br. 1 EKLP, u vezi prava na zaštitu imovine;

Član 6 EKLP u vezi prava na pošteno suđenje u razumnom vremenu; i

Član 13 EKLP u vezi prava na efikasne pravne lekove.

Žalbe koje su upućene Komisiji odnosile su se na sledeće:

- Navodi o kršenju prava na život (član 2 EKLP), u vezi sa navodno neadekvatnim istragama o sudbini nestalog lica.

- Navodi o kršenju prava na život (član 2 EKLP) u vezi sa navodno neadekvatnom istragom ubistva;
- Navodi o kršenju prava na pošteno suđenje u razumnom vremenskom periodu (član 6, stav 1 EKLP) i prava na efikasan pravni lek (član 13 EKLP), u vezi sa zahtevima za imovinsku kompenzaciju koji su podneti opštinskim sudovima na Kosovu od 2004. godine.
- Navodi o kršenju prava na pošteno suđenje (član 6, stav 1 EKLP), prava na poštovanje privatnog i porodičnog života (član 8, stav 1 EKLP) i prava na zaštitu imovine (član 1 Protokola br. 1), kao i prava na efikasan pravni lek (član 13 EKLP), u vezi sa odlukama koje je donela Direkcija za stambena i imovinska pitanja i njena Komisija za stambene i imovinske zahteve, kao i Kosovska agencija za imovinu i njena Komisija za imovinske zahteve, u vezi vlasništva i korišćenja.
- Navodi o kršenju prava na pošteno suđenje (član 6, stav 1 EKLP), prava na poštovanje privatnog i porodičnog života (član 8, stav 1 EKLP) i prava na zaštitu imovine (član 1 Protokola br. 1), kao i prava na efikasan pravni lek (član 13 EKLP), u vezi sa neuspešnim oslobađanjem nezakonito zauzete imovine.
- Navodi o kršenju prava na pošteno suđenje (član 6, stav 1 EKLP), prava na poštovanje privatnog i porodičnog života (član 8, stav 1 EKLP) i prava na zaštitu imovine (član 1 Protokola br. 1), kao i prava na efikasan pravni lek (član 13 EKLP), u vezi sa suprotstavljenim odlukama u imovinskim predmetima između Direkcije za stambena i imovinska pitanja ili Kosovske agencije za imovinu i opštinskih i okružnih sudova.
- Navodi o kršenju prava na pošteno suđenje (član 6, stav 1 EKLP) i prava na zaštitu imovine (član 1 Protokola br. 1), u vezi sa odlukama koje je donela Specijalna komora Vrhovnog suda Kosova u vezi sa pitanjima Kosovske povereničke agencije koje se tiču isplaćivanja zaposlenima dela dobiti stečene privatizacijom društvenih preduzeća.
- Navodi o kršenju prava na zaštitu imovine (član 1 Protokola br. 1), u vezi sa zaplenom imovine od strane organa reda.

Dve žalbe su dobile posebno veliki publicitet:

- Prvi slučaj odnosi se na žalbu u vezi sa navodnim trovanjem olovom i drugim kršenjima prava velikog broja pripadnika romske zajednice koji žive u kampovima za interno raseljena lica na severu Kosova (*Mehmeti i ostali, 26/08*).
- Druga žalba se odnosi na navodno neovlašćeno i neproporcionalno korišćenje sile od strane UNMIK Policije pri razbijanju uličnih demonstracija u februaru 2006. godine, što je dovelo do pogibje dva lica i povređivanja nekoliko drugih podnosilaca žalbi (*Balaj i ostali, 04/07*).

Najveći broj žalbi u vezi ljudskih prava koje je dobila Komisija odnose se na imovinska pitanja. U tom pogledu, Komisija je dobila žalbe koje se odnose na sledeće agencije UNMIK-a, po opadajućem redosledu:

Kosovska agencija za imovinu (KAI);
 Direkcija za stambena i imovinska pitanja (HPD);
 Komisija za stambene i imovinske zahteve (HPCC);
 Opštinski sudovi u raznim opštinama;
 Specijalna komora Vrhovnog suda Kosova za pitanja u vezi Kosovske povereničke agencije;
 UNMIK i generalno SPGS; i
 UNMIK Policija.

6. NADLEŽNOST KOMISIJE

19. Komisija je počela da razvija svoju nadležnost u toku obrade individualnih žalbi na navodna kršenja ljudskih prava koje su podnete Komisiji. Imajući u vidu da je Komisija počela svoj rad relativno nedavno, fokus njene nadležnosti krajem 2008. godine bio je uglavnom na pitanjima prihvatljivosti i drugim pitanjima koja se tiču prihvatanja žalbi, uključujući osnovne parametre njene nadležnosti. Nadležnost Komisije nije ograničena na pitanja prihvatljivosti jer je ona takođe odlučivala i o više suštinskih pitanja. U nastavku je dat kratak pregled glavnih odluka Komsije.

6.1. Pitanja prihvatljivosti

20. Komisija je razmotrila značajan broj pitanja prihvatljivosti u toku perioda koji pokriva ovaj izvštaj, a neka od njih su data u donjem tekstu:

6.1.1 *Neprihvatljivost zbog ratione temporis (nenadležnosti za određeni vremenski period)*

21. U slučaju *Behrami*, Komisija je utvrdila da je žalba neprihvatljiva zbog *ratione temporis*, pošto se događaj na koji se odnosi žalba, koji je doveo do smrti jednog deteta od 12 godina i teških povreda drugog deteta starosti 10 godina usled slučajnog aktiviranja neeksplozivne eksplozivne naprave u regionu Mitrovice, desio 2000. godine, odnosno van perioda za koji je nadležna Komisija. Treba primetiti da je žalba podneta Komisiji pošto je prethodno od strane Evropskog suda za ljudska prava 2. maja 2007. godine proglašena neprihvatljivom žalba koju je podneo isti žalilac i koja se odnosila na iste činjenice. Evropski sud je proglasio žalbu neprihvatljivom pošto je ona bila nekompatibilna zbog *ratione personae* sa odredbama ESLP, što znači da se dela i propusti na koje se odnosi žalba ne mogu pripisati nijednoj od strana potpisnica Konvencije.

Značajan procenat žalbi koje su upućene Komisiji odnosi se na žalbe u vezi uništavanja imovine, pre svega u kontekstu oružanog sukoba na Kosovu 1999. godine i zahteva za naknadom imovine koji su posle toga podneti opštinskim sudovima u vezi sa uništavanjem imovine. U odluci o prihvatljivosti žalbe u predmetu *Lajović*, Komsija je ukazala da je njena vremenska nadležnost ograničena na navodna kršenja do kojih je došlo posle 23. aprila 2005. godine, ili koja proizilaze iz činjenica koje potiču pre tog datuma, kada su te činjenice uzrok kontinuiranog kršenja ljudskih prava. Pošto se žalba odnosila na štetu koja je učinjena imovini pre 23. aprila 2005. godine, Komsija je zaključila da nije nadležna za taj predmet. Ipak, Komisija je prihvatila nadležnost nad navodnom postojećom uzurpacijom imovine koja bi mogla da predstavlja kontinuirano kršenje ljudskih prava (*Lajović* 09/08.)

6.1.2 *Neprihvatljivost zbog ratione personae*

22. Više žalbi je podneto u vezi dela koje su izvršile agencije koje ne pripadaju UNMIK-u, kao što su KFOR (Sahiti 03/08) i OEBS (Jovanović 39/08), ili protiv privatnih lica (Nikolić 37/08), pa su zbog toga van nadležnosti Komisije.

23. Žalbe su proglašene neprihvatljivim u drugim slučajevima pošto žalioци nisu mogli da se smatraju žrtvama navodnih kršenja ljudskih prava (*Teki Bokši i ostali* 06/08).

6.1.3 *Iscrpljivanje svih raspoloživih načina za razmatranje slučaja*

24. U svom mišljenju povodom slučaja *Canhasi* u kojem je ispitivala zakasnelu primedbu na odluku o prihvatljivosti žalbe (prethodni stav 15), Komisija je ustanovila nekoliko osnovnih principa:

Komisija je primetila da obrazloženje pravila o neiskorišćavanju svih pravnih lekova služi da se nadležnim organima, pre svega sudovima, pruži mogućnost da spreče ili otklone navodne povrede relevantnih međunarodnih instrumenata. Pravilo je zasnovano na pretpostavci, koja se ogleda u članu 13 EKLP i u sličnim odredbama sporazuma, da će domaći pravni poredak obezbediti efikasnu pravnu meru za kršenje prava žalioца.

Komisija je razjasnila da se od podnosioca žalbi samo zahteva da iskoriste sve domaće pravne lekove koji su im na raspolaganju i koji su efikasni. „Jedini pravni lekovi čije se iskorišćavanje zahteva su oni koji se odnose na navodna kršenja. Postojanje takvih pravnih lekova mora da bude dovoljno izvesno, ne samo u teoriji veći i u praksi, čije neiskorišćavanje dovodi do neispunjavanja zahtevanog uslova za prihvatljivost i efikasnost (...). Diskrecioni ili vanredni pravni lekovi moraju da budu iscrpljeni (...). Pri utvrđivanju da li bilo koji konkretni pravni lek ispunjava kriterijume prihvatljivosti i efikasnosti, u vidu se moraju imati posebne okolnosti individualnog predmeta (...)“.

Komisija je takođe objasnila da je teret dokazivanja u slučajevima u kojima se tuženik poziva na neiskorišćavanje pravnih lekova na tuženiku, koji treba da dokaže da je dotični pravni lek bio efikasan, i da je bio na raspolaganju u teoriji i praksi u relevantno vreme. Tuženik mora da demonstrira da je pravni lek bio pristupačan, u stanju da obezbedi korektivne mere u pogledu žalbi pojedinca i ponudi razumne izgleda na uspeh.

Kada se radi o primedbi koju je uputio SPGS u vezi slučaja *Canhasi*, u kojem je žalilac tvrdio da nisu preduzete odgovarajuće mere da se pravilno ispita ubistvo njegove supruge, Komisija je primetila da je SPGS smatrao da žalilac nije tražio dodatne informacije o istrazi od komesara UNMIK Policije ili od Ministarstva unutrašnjih poslova. Komisija je zaključila da zahtev za dobijanje dodatnih informacija o napredovanju istrage u ovom slučaju ne predstavlja „odgovarajući način za preispitivanje“ navodnog kršenja prava podnosioca žalbe.

„Efikasan lek“ koji je tražio podnosilac žalbe bio je „opsežna i efikasna istraga koja može da dovede do identifikacije i kažnjavanja odgovornih za oduzimanje života“, a ne samo informacije koje bi potvrdile da je istraga ubistva očigledno obustavljena već više od osam godina (*Canhasi* 04/08).

25. Dok primedba podnosioca zahteva po osnovu neiscrpljivanja pravnih lekova nije bila podržana u slučaju *Canhasi*, Komsija je utvrdila da je određeni broj žalbi bio neprihvatljiv pošto su žaliooci još uvek čekali na ishod njihove žalbe pred sudovima, ili nisu iskoristili pravo da se žale, pa time nisu ispreli sve raspoložive pravne lekove, ili je u toku bio postupak pred tužilaštvom.

26. Žalba *Baljaja i ostalih* pokreće posebno pitanje raspoloživosti efikasnih pravnih lekova u slučajevima koji uključuju UNMIK u pogledu opšteg imuniteta UNMIK-a od pravnih postupaka, shodno Konvenciji o privilegijama i imunitetu Ujedinjenih nacija. U ovom slučaju, Komisija je spojila pitanje iscrpljivanja pravnih lekova sa razmatranjem osnovanosti slučaja.

6.1.4 *Pravilo šest meseci*

27. U nekim slučajevima žalbe nisu bile podnete u relevantnom roku od šest meseci, bilo od dana nastanka kršenja, ili od dana donošenja pravnosnažne odluke. Komisija je stoga izradila uputstvo o važenju pravila šest meseci. Ono kaže da u slučaju kada se vodi postupak pred Komisijom za stambena i imovinska pitanja, kada je podnosilac žalbe podneo zahtev za ponovno razmatranje žalbe koja je proglašena prihvatljivom, relevantni datum za utvrđivanje datuma konačne odluke je dan donošenja stupanja na snagu obavezujuće odluke u vezi sa tim zahtevom (*Zrnzević 12/08, V.P. 05/08*).

6.1.5 *Žalbe koje su očigledno pravno neosnovane*

28. Više žalbi je proglašeno neprihvatljivim pošto su očigledno bile pravno neosnovane. To je bio stav Komisije kada u žalbama nije moglo da se utvrdi postojanje kršenja ljudskih prava (*Begoli 08/08, Teki Bokši i Zećir Bujupi 12/07, Nikolić 37/08*).

U drugim slučajevima, Komisija je primetila da je podnosilac žalbe u stvari pokušao da ponovo otvori svoj slučaj, pošto ga je već razmotrio nadležni sud. Komisija je samo ograničila svoju nadležnost. Ona ne može da ispituje slučajeve kao sud sa punom nadležnošću nad svim aspektima slučaja. Kada se podnosilac žalbe žali na utvrđivanje činjenica od strane suda ili na tumačenje zakona, Komisija se ograničava na procenu da li je sud postupao na arbitraran ili nerazuman način. Nije zadatak Komisije da preuzme ulogu apelacionog suda ili suda „četvrte instance“ kada se radi o odlukama redovnih sudova (*Emini 17/08, Bota Sot 02/06*).

6.2. **Suštinska pitanja**

29. Komisija se takođe bavila sa više suštinskih pitanja, od kojih su najvažnija prikazana u nastavku:

6.2.1 *Pravo na život (Član 2 EKLP)*

30. Kao što je ukazano u gornjem tekstu, žalba koju je podneo *Canhasi* odnosila se na istragu koju je vodila UNMIK Policija u vezi ubistva supruge podnosioca žalbe 3. februara 2000. godine u severnoj Mitrovici izvršeno od strane nepoznatih lica, koja su na silu ušla u stan u kojem su živeli podnosilac žalbe i njegova supruga. Podnosilac žalbe je tvrdio da je istraga UNMIK-a bila neadekvatna.

U svom mišljenju, Komisija je iznela relevantne principe u vezi proceduralnog aspekta prava na život sadržanog u članu 2 EKLP. Tu se kaže, pozivajući se na slučaj

pred Evropskim sudom za ljudska prava, da se „član 2 EKLP, koji čuva pravo na život, smatra jednom od najfundamentalnijih odredaba EKLP i da sadrži jednu od osnovnih vrednosti demokratskih društava“. Komisija stoga mora navodima o kršenju ove odredbe da posveti „najveću pažnju“.

Pored toga, Komisija je zaključila da „obaveza da se štiti pravo na život shodno članu 2 EKLP, tumačena u skladu sa opštom dužnošću države shodno članu 1 EKLP da 'svima koji spadaju domen njene nadležnosti obezbedi prava i slobode definisane u Konvenciji', takođe samim tim zahteva postojanje nekog vida efikasne službene istrage kada je pojedinac ubijen uz upotrebu sile (...)”.

Primećeno je da obim proceduralnih obaveza nije ograničen na slučajeve aktivne uključenosti države u ubistva, već ima širi autonomni opseg. Komisija je navela nadležnost Evropskog suda za ljudska prava: „Obaveza zahteva da treba da se vodi neki vid službene istrage kada postoji razlog za verovanje da je pojedinac pretrpeo porvreda opasne po život pod sumnjivim okolnostima. Istraga mora da bude u stanju da utvrdi uzrok povreda i identifikaciju onih koji su odgovorni, u svetlu njihovog kažnjavanja. U slučaju smrtnog ishoda, kao i u ovom slučaju, istraga ima i veću važnost, imajući u vidu činjenicu da je suštinska svrha svake istrage obezbeđivanje efikasnog sprovođenja domaćih zakona koji štite pravo na život.”

Komisija je afirmisala da neke istražne mere moraju da budu preduzete da bi se obezbedila adekvatna i efikasna istraga. „Vlasti moraju da preduzmu razumne korake koji su im na raspolaganju da bi obezbedili dokaze u vezi incidenta, uključujući između ostalog, svedočenja očevidaca (...) i dokaze od drugih ključnih svedoka (...). Kada postoji verodostojno, ili kredibilno tvrđenje, dokaz ili informacija koji su relevantni za identifikaciju i eventualno gonjenje ili kažnjavanje izvršioca nezakonitog ubistva, vlasti imaju obavezu da preduzmu dalje istražne mere (...). Bilo koji nedostatak u istrazi koji podriva mogućnost da se utvrdi uzrok smrti ili da se identifikuje lice ili lica koja su odgovorna za to, stvara rizik da se ne poštuje ovaj standard (...)“.

Dodatni zahtev je da se istraga odvija tako da demonstrira stvarni napredak u vođenju istrage. Bilo koji duži periodi neaktivnosti u vezi slučaja mogu da ukazuju na propust da se efikasno nastavi sa istragom u cilju identifikacije počinitelaca. Istražni postupak takođe mora da obezbedi dovoljne odredbe za uključivanje žrtve u meri potrebnoj za obezbeđivanje njihovog legitimnog interesa.

Dok s jedne strane „imajući na umu potrebu da ne tumači pozitivnu obavezu da se vodi istraga na način koji bi postavio nemoguć ili neproporcionalan teret na vlasti, imajući na umu teškoće sa kojima se suočavaju policijski organi u modernim društvima i svesni teških operativnih izbora u pogledu prioriteta i resursa“, Komisija je zaključila da mora da zaključi da su vlasti uradile dovoljno da ispune svoju obavezu da sprovedu efikasnu istragu u ovom slučaju.

Primenjujući ove principe na činjenice iz slučaja *Canhasi*, Komisija je zaključila da je bilo više propusta od strane UNMIK-a kada se radi o potrebnim standardima za poštovanje proceduralnog aspekta prava na život. Dok je UNMIK sproveo neke forenzičke analize, uključujući autopsiju žene podnosioca žalbe i uzeo izjave od više pojedinaca, nije bilo indikacija da su izjave uzete od svih relevantnih svedoka, uključujući i očevice. Dok su svedoci dali UNMIK-u imena i adrese pojedinaca koji su navodno učestvovali u ubistvu žrtve, nije bilo dokaza koji bi potvrdili da su izjave uzete od tih pojedinaca, ili čak da su učinjeni napori da se uzmu izjave.

Pored toga, Komisija nije imala na raspolaganju informacije koje pokazuju da je učinjen bilo kakav napor da se nastavi sa istragom ubistva u narednom periodu od osam godina, od septembra 2000. godine. Konačno, podnosilac žalbe nije bio informisan o istražnom procesu, niti mu je dato objašnjenje zašto nisu uzete izjave od lica za koja se tvrdilo da su učestvovala u krivičnom delu. Stoga, vlasti nisu izvršile efikasnu krivičnu istragu okolnosti koje su okruživale smrt g-đe Canhasi, čime je izvršeno kršenje člana 2.

6.2.2 Pravo na pošteno suđenje (član 6, stav 1 EKLP)

31. U žalbi *Bota Sot*, od Komisije je između ostalog traženo da razmotri da li je propust Okružnog suda u Prištini da ukaže na raspoložive mogućnosti za žalbu protiv presude predstavljao povredu člana 6, stav 1 koji se odnosi na pravo na pošteno suđenje. Komisija je zaključila da „pravo na pošteno suđenje ne može da bude tumačeno tako da nameće obavezu državama da obezbeđuju da strane u sporu budu inormisane od strane prvostepenog suda o bilo kakvoj mogućnosti na žalbu na presudu. Komisija ne bi isključila mogućnost da takvo obaveštenje može da bude potrebno u posebnim okolnostima. Ipak, Komisija ne vidi takve okolnosti u ovom slučaju. U tom pogledu, određena važnost treba da bude data činjenici da je podnosioca žalbe predstavljao pravozastupnik“ (*Bota Sot 02/06*).

32. Pravo na suđenje u razumnom vremenskom periodu bilo je predmet u slučaju *Emini*. U odluci o prihvatljivosti žalbe, a dok još nije razmotrena osnovanost žalbe, Komisija je primetila da sporovi u vezi radnog odnosa, po svojoj prirodi, zahtevaju brzo donošenje odluka, imajući u vidu važnost odluke za dotično lice, koje je zbog toga što je otpušteno izgubilo sredstva za izdržavanje (*Emini 17/08*).

6.2.3 Pravo na zaštitu imovine (Član 1 Protokola br. 1)

33. Podnosioci žalbi *Teki Bokši i Zećir Bujupi* tvrdili su da je bilo kršenja njihovog prava na imovinu po osnovu neadekvatnosti njihovih naknada za profesionalne pravne usluge koje im je plaćao sud u slučajevima obavezne odbrane u krivičnim postupcima. Komisija je zaključila da „dok se s jedne strane čini da se podnosioci žalbe žale na iznos naknada na koje imaju pravo, [...] član 1 Protokola br. 1 EKLP primenjuje se samo na postojeću imovinu lica. On ne garantuje pravo na sticanje imovine.

Shodno tome, lice koje se žali na kršenje svog prava na imovinu mora prvo da pokaže da je to pravo postojalo. U ovom slučaju, Komisija smatra da podnosioci žalbe nisu pokazali da su shodno važećim propisima imali bilo kakvo legitimno očekivanje da će njihove naknade biti povećane. Takođe, oni se nisu pozvali na bilo koji relevantni propis koji im garantuje pravo da dobiju naknade za pravnu pomoć u većem iznosu, koje bi moglo da bude kvalifikovano kao 'posedovanje' u smislu značenja člana 1 Protokola br. 1 Konvenciji” (*Teki Bokši i Zećir Bujupi 12/07*).

7. STATISTIČKI PODACI

- Broj primljenih predmeta
- Broj rešenih predmeta
- Broj predmeta koji čekaju na rešavanje

Status predmeta	2006	2007	2008	Ukupno
Broj primljenih predmeta	3	12	69	84
Broj rešenih predmeta	0	0	20	20
Broj predmeta koji čekaju na rešavanje *	0	0	64	64

* Od šezdeset četiri (64) predmeta koji čine ukupan broj predmeta, deset (10) je proglašeno prihvatljivim, a odluka o prihvatljivosti nije doneta za pedeset četiri (54) slučaja.

8. PRILOZI

PRILOG 1 – Uredba UNMIK-a br. 2006/12 od 23. marta 2006. godine o osnivanju Komisije za ljudska prava

PRILOG 2 – Poslovnik Komisije, usvojen 5. februara 2008. godine